

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Η **Μάρω Δούκα** επιστρέφει στην πόλη όπου γεννήθηκε για να αναζητήσει τη σχέση της πρωιάς της με την τοπική ιστορία, αλλά και για να απαντήσει σε μια σειρά πραγματικών ερωτημάτων, όπως πόσο καθαρές ήταν οι συμφωνίες μεταξύ της Εθνικής Οργάνωσης Κρήτης και του ΕΑΜ

Οι Γερμανοί παραμένουν στα Χανιά

ΤΟΥ **ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΑΣΚΟΖΟΥ**

Γιατί μέμναν οι Γερμανοί στα Χανιά μήνες μετά την απελευθέρωση της υπλόιπης Ελλάδας από τους Γερμανούς; Πόσο καθαρές ήταν οι συμφωνίες της Εθνικής Οργάνωσης Κρήτης (ΕΟΚ) με το ΕΑΜ; Ποιοί ήταν αγωνιστές και ποιοί προδότες; Πώς σκοτώθηκε ο κομμουνιστής Βαγγέλης Κτιστάκης; Ποιος ο ρόλος των Αγγλων στο νησί και ποια η σχέση τους με τις αντιστασιακές οργανώσεις αλλά και τη γερμανική κατοχική διοίκηση; Αυτά είναι μερικά από τα πραγματικά ερωτήματα που απασχολούν τη Μάρω Δούκα και ήταν και το έναυσμα για να αρχίσει να γράφει ένα μεγάλο μυθιστόρημα, όπου τα ιστορικά γεγονότα θα μπλέξουν με τη ζωή των προσώπων της μυθοπλασίας. Θα προκύψει εκ τούτων ένα ιστορικό χρονικό πλαίσιο σε επί μέρους ιστορίες, σε μικρά και μεγάλα περιστατικά, πραγματικά και φανταστικά, γεμάτο ερωτήματα, που θα πληθαίνουν όσο βαδίζει προς το τέλος του, για να στοιχειώσουν τον αναγνώστη και μετά το πέρασ της ανάγνωσης.

Η ιστορία

Η χανιωτοπούλα φοιτήτρια Βιργινία Παγώνη διακόπτει τις σπουδές της στην Αθήνα και επιστρέφει στα Χανιά. Τραυματισμένη από αδιέξοδες ερωτικές σχέσεις, βρίσκεται σε μια ηλικία όπου νομίζει ότι ο κόσμος διαλείπει μαζί με κάθε σχέση που διακόπτεται. Οι σχέσεις με τη μάνα της είναι διαταραγμένες, ενώ δεν θέλει να συζητήσει την αυτοκτονία του πατέρα της. Η Βιργινία θα προσκολληθεί στον

Φόρτωση μοτοσυκλέτας με καλάβι-σάνιτκαρ-σε αεροσκάφος της Λουφθάνζα

υπέργηρο παππού της, έναν άνδρα που έζησε τις ταραγμένες εποχές της Κατοχής και που κρύβει μυστικά και ντοκουμέντα. Το κουβάρι της ιστορικής αφήγησης θα αρχίσει να ξετυλίγεται όταν η Βιργινία θα ανακαλύψει ένα έγγραφο στο οποίο ο αντισυνταγματάρχης Παύλος Γύπαρης απευθύνεται στον Σεβασμιότατο Αγαθάγγελο (υπεύθυνο για τη διοίκηση του νησιού) και του λέει ότι δεν τον αφήνει ασυγκίνητο η πρόταση των Γερμανών να μπει στα Χανιά και να χτυπήσει τους «αναρχικούς». Το έγγραφο φέρει ημερομηνία Απριλίου 1945. Η Βιργινία αναρωτιέται τι γύρευαν οι Γερμανοί στα Χανιά εκείνη την εποχή, όταν είναι γνωστό ότι από την Αθήνα αποχώρησαν τον Οκτώβριο του 1944. Αναζητώντας απαντήσεις με τη βοήθεια του Πανάρη, αδελφού της μητέρας της, θα προσφύγει σε ιστορικά βιβλία αλλά και σε μια σειρά σημειώσεων του παππού, οι οποίες, αν και γράφτηκαν πολύ αργότερα, αναφέρονται διεξοδικά στα της κατοχής του νησιού από τους Γερμανούς, καθώς και στον ρόλο των Αγγλων και

των αντιστασιακών οργανώσεων. Εκεί αργά και βασανιστικά θα ανακαλύψει ότι οι Γερμανοί παρέμειναν στο νησί, ειδικότερα στα Χανιά, πολλούς μήνες μετά την απελευθέρωση, ύστερα από συνεννόηση με τους Αγγλους και τις εθνικιστικές οργανώσεις με στόχο να εμποδίσουν το ΕΑΜ να καταλάβει την εξουσία. Η κιβέρνηση του Καίρου ενθάρρυνε μια τέτοια εξέλιξη, αν και το ΕΑΜ είχε πάρει ήδη την απόφαση να διαλύσει τα στρατιωτικά του τμήματα και οι άνδρες του να ενσωματωθούν στην Εθνική Πολιτοφυλακή. Σημαντικός ήταν εδώ ο ρόλος των βρετανικών οργανώσεων ISLD και SOE. Τα ιστορικά γεγονότα θα κορυφωθούν την περίοδο Μαΐου - Ιουνίου, όπου πράκτορες, διωκτικοί και εθνικιστές θα προσπαθήσουν να ελέγξουν την απελευθέρωση των Χανίων.

Πολλά ιστορικά πρόσωπα στο μυθιστόρημα θα τα γνωρίσει ο αναγνώστης διεξοδικά μέσα από τις αλληλοπρόσφαλλες προσωπικές τους πορείες, με αλλαγές στρατοπέδων, με ύποπτους ρόλους, με παλινοδιες και

σκαμπανεβάσματα. Ανάμεσά τους είναι ο Παύλος Γύπαρης, προσωπικότητα πλούσια σε δράση και αμφιλεγόμενες πολιτικές επιλογές. Υπήρξε στη ζωή του αξιωματικός και πολιτευτής, επικεφαλής κρητών εθελοντών που πολέμησε στο πλευρό των Γάλλων στην Αλασία και στη Λωρραίνη, πήρε μέρος στη μικροασιατική εκστρατεία, πολέμησε στη Μάχη της Κρήτης, όπου πέρασε στους εθνικιστές, συνεργάστηκε με τους Γερμανούς και έγινε επικεφαλής στον αντικομμουνιστικό αγώνα στο νησί της Κρήτης. Άλλα ιστορικά πρόσωπα είναι ο Επίσκοπος Αγαθάγγελος, δικαίτης της Κρήτης με θετικές και αρνητικές πλευρές, ο κομμουνιστής Βαγγέλης Κτιστάκης, ο στρατηγός Μάντακος, οι γερμανοί δικαίτες, όπως ο σκληρός Μπέντακ, ο αγωνιστής Μανώλης Πιμπλής, οι Αγγλοι που αλώνγαν την Κρήτη, ανάμεσά τους ο γνωστός συγγραφέας Πάτρικ Λη Φέρμιορ, κ.ά. Το μυθιστόρημα αναφέρεται ακόμη στον Κ. Μπτοστάκη, μέλος της αντιπροσωπείας της ΕΟΚ, που στη συμφωνία

Η Μάρω Δούκα

Ο διαβρωτικός ρόλος των ιστορικών γεγονότων

Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ είναι ένα ιστορικό μυθιστόρημα με τις ιδιαίτερότητες που του προσδίδει ο συγγραφέας Μάρω Δούκα. Πρόκειται για τη συνέχεια του προηγούμενου βιβλίου της Αθώσι και φαίχτες και μάλλον οι φίλοι της θα περιμένουν τη συνέχεια του, ένα τρίτο μυθιστόρημα που θα αφορά τον Εμφύλιο στην Κρήτη και τον μύθο ότι στο νησί δεν υπήρξε Εμφύλιος. Η ιστορία παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτό

το μυθιστόρημα. Ωστόσο το βιβλίο αυτό δεν ανήκει ούτε στο είδος όπου η ιστορία είναι απλώς ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα μιας μυθοπλασίας ούτε είναι ένα μυθιστόρημα «ιστορικό», όπου απλώς περιγράφονται ιστορικά γεγονότα με λιγότερη ή περισσότερη ακρίβεια. Για τη Μάρω Δούκα «τα ιστορικά γεγονότα, αν απόστα τα βαθύτερα αίτια του βιβλίου, δεν ανασύρονται για να υπερέσουν τη μυθοπλασία, αλλά για

να την εκθέσουν διεκδικώντας διαβρωτικό τον πρωταγωνιστικό τους ρόλο». Τα ιστορικά γεγονότα προσφέρουν τη δική τους αφήγηση, πλούσια και αρκετών μυθιστορηματική. Η πορεία αυτογνωσίας της πρωιάς της Βιργινίας είναι και πορεία αναζήτησης της συνείδησης της συγγραφέως μέσα στην ιστορία. Είναι η δική της κατάθεση για τον τόπο της, τα Χανιά, η αναζήτηση και έκθεση της δικής της άποψης.

Ο Επίσκοπος Χανίων Αγαθάγγελος Ξηρουχάκης

Verbatim

(μικρό απόσπασμα)

“ Αυτό που σήμερα μπορεί και να μας φαίνεται μάταιο ή ασήμαντο ή ακατανόητο, εκείνα τα χρόνια μπορεί και να ήταν το ουσιώδες. Να σ’ το πω κι αλλιώς. Στην Κατοχή συμφορέυτηκες, παρ’ όλες τις αμφιβολίες σου και τις αναστολές, μ’ αυτούς ακριβώς που θα ‘πρεπε να συμπορευτείς, μ’ αυτούς που σήκωσαν στους ώμους τους τα οράματα για έναν κόσμο καλύτερο, μ’ αυτούς που επρόκειτο να ηγηθούν, να βουτηχτούν ως τον λαιμό στην πλάνη, να διωχθούν, να προδοθούν. Μ’ αυτούς που επρόκειτο να μείνουν αδικαίωτοι. Μ’ αυτούς, κυρίως, που έπειτα από εβδομήντα περίπου χρόνια θα αποτελούσαν τη θλιβερή παρένθεση του αιματοβαμμένου εικοστού αιώνα.

της Τρομάρισσας με το ΕΑΜ συμφωνούσε μεν να εννοθούν υπό κοινή διοίκηση οι αντιστασιακές οργανώσεις για να οδηγήσουν με ομολό τροπό τη μετάβαση στην πολιτική ζωή, αλλά με τον όρο ότι «δεν επιτρέπεται να χτυπάει κανείς τους Γερμανούς όταν θέλει και όπου θέλει».

Το μυστικό του παιπού και η Βιργίνια

Τα τετράδια του παιπού θα αναφερθούν σε πραγματικά και φανταστικά πρόσωπα και θα δημιουργήσουν στο μυαλό του αναγνώστη αξεδιάλυτους γρίφους ως το τέλος. Ορισμένα πρόσωπα από αυτά είναι πραγματικά, δέχονται όμως την επίδραση της μυθοπλασίας, και άλλα είναι καθαρά πλασμένα από τη συγγραφέα. Ως εκ τούτου τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι πολυπρισματικά. Π.χ., ποιος σκότωσε τον αγωνιστή και φίλο του παιπού Μανώλη Πιμπλή; Ποιος ήταν ο ρόλος της

“ Η Βιργίνια θα προσκολληθεί στον υπέργυρο παιπού της, έναν άνδρα που έζησε τις ταραγμένες εποχές της Κατοχής και που κρύβει μυστικά και ντοκουμέντα ”

πρωτεξεδέλης του Πιμπλή, Εύας, με την οποία λέγεται ότι ήταν ο ίδιος ερωτευμένος ενώ αυτή φλέγεται με έναν Άγγλο. Ποιος σκότωσε τον δολοφόνο του Πιμπλή; Τι έγινε και οι φίλοι του παιπού, όπως ο Τέλης, πέρασαν σε άλλο στρατόπεδο; Γιατί παντρεύτηκε ο παιπούς; Ποια ήταν η προσωπική ζωή της θείας Ουρανίας; Τέλος, αμφιβολίες και αντικείμενο διερεύνησης για τη Βιργίνια είναι η ιδεολογική και πολιτική στάση του παιπού της, που φαίνεται να ταλαντεύεται ανάμεσα σε μια φιλοαριστερή και σε μια απολιτική θέση.

Η Βιργίνια δεν είναι μια αμέτοχη αναγνώστρια σε όλη την υπόθεση. Διαβάζοντας τις σημειώσεις του παιπού και τα ιστορικά βιβλία και ενώ προσπαθεί να διερευνήσει τα γεγονότα της εποχής αναζητεί ταυτόχρονα το δικό της στίγμα, τη δική της ζωή. Έως τότε πίστευε ότι «η ζωή είναι φάρσα». Μερικές φορές ήθελε να είναι χρήσιμη, σε ποιους όμως δεν ήξερε.

Δίπλα στη Βιργίνια περιστρέφονται ένα σωρό πρόσωπα. Κεντρική θέση κατέχει ο Πανάρης, αδελφός της μάνας της, τον οποίο συμβουλευεται συχνά. Είναι ένα πρόσωπο εξίσου σκοτεινό με τον παιπού, αφού μέχρι τέλους μαθαίνουμε λίγα για αυτόν, κατανοούμε όμως ότι έχει περάσει πολλά και έχει αποφασίσει να ζει σε χαμηλούς τόνους την υπόλοιπη ζωή

του. Ένα άλλο πρόσωπο που επηρεάζει τη Βιργίνια είναι ο Αυστριακός Χάνιρχ, του οποίου ο πατέρας της μάνας του υπηρέτησε στρατιώτης στην Κρήτη. Η σχέση τους θα παραμείνει αμφίσημη, μεταξύ φιλίας και έρωτα, για να δώσει ένα τέλος σε αυτήν ο ίδιος ο Χάνιρχ, Η Νίνο, η Γεωργιανή που φροντίζει τον παιπού, είναι ένα βουβό πρόσωπο με σημαντικό ρόλο δίπλα στον άρρωστο. Οι φίλες της, Αλίκη και Δέσποινα, αδυνατούν να την καταλάβουν και αυτή δυσκολεύεται να ακολουθήσει τη «νορμάλ» ζωή που κάνουν. Η Βιργίνια μπορεί να μοιάζει με ένα άλλο πρόσωπο, αλλά στην πραγματικότητα είναι ένα κορίτσι με ανήσυχη συνείδηση, με βαθιά επίγνωση της αδυναμίας της να καταλάβει τον κόσμο αν δεν ξέρει ποιος είναι αυτός, τι υπήρχε πριν από αυτήν και ποιος ο ρόλος της.

Η ιστορία για τη Βιργίνια είναι μια κατάβαση στην ψυχή της, μια πορεία αυτογνωσίας. Με έναν δικό της εσωτερικό μονόλογο, τον οποίο εμπλουτίζει με άλλες φωνές και στον οποίο ενσωματώνει τις αφηγήσεις του παιπού, δημιουργεί σιγά σιγά τη δική της μνήμη. Όπως λέει η ίδια, κερδίζει «τα διόδια για τον 21ο αιώνα». Αυτό που θα καταλάβει είναι ότι δεν ζεις σε έναν γυάλινο κόσμο ερμηνύ του περιβάλλοντός σου, της ιστορίας σου, των ανθρώπων που προϋπήρξαν. Επίσης, θα συνειδητοποιήσει ότι δεν υπάρχει το απόλυτο δικαίο, το απόλυτο καλό ή το απόλυτο κακό. Οι άνθρωποι αλλάζουν μέσα στις εποχές και μπορεί να τις επηρεάζουν χωρίς οι ίδιοι να μένουν ανάλαχτοι. Ο τίτλος του βιβλίου έχει την επεξηγήσή του: «Το δικαίο στην ιστορική έκδοσή του είναι ζόρικο πολύ. Κι όσο πιο ζόρικο τόσο και πιο συχνά λημεριάζει με γ’ άδικο».